

1991. gada svelmainais

Anna Žigure "Billitēs". 2026. gada augustā.

FOTO NO PERSONISKĀ ARHĪVA

DIĀNA JANCE

Aнна Žigure (1948) – rakstniece, tulkotāja, diplomāte. Latvijas kultūrvēsturē nozīmīgas dzimtas pārstāve – rakstniece, tulkotāja un Latvijas Leļļu teātra dibinātāja Jāņa Žigura meita, dzejnieku Elzas Stērstes un Edvarta Virzas mazmeita, Pirmās atmodas laikmeta sabiedriskā darbinieka, advokāta un valodnieka Stērstu Andreja mazmazmeita. Anna Žigure tulkojusi vairāk nekā 20 grāmatu no igauņu, somu un ungāru valodas. Sarakstījusi triloģiju par latviešu bēgļiem "Viņi. Ceļā" (2009), "Viņi. Svešos pagalmos" (2012), "Viņi. Atkal ceļā" (2023). Starp pētnieciski literārajiem darbiem pieminami arī "Latvijas klusie varo-

ņi" (kopā ar Pēteri Bolšaiti un Agnesi Lūsi) (2017), kā arī "Ziemeļzemes cēla tauta: Somijas tēls latviešu presē 1822–1945" (2018) un "Mūsu tautas gaita. Latvijas vēstures mirkli" (2019). Vairākas grāmatas tulkotas arī somiski un igauņiski. Strādājusi Latvijas Rakstnieku savienībā, pēc Latvijas neatkarības atgūšanas kļuvusi par atjaunotās Latvijas pirmo vēstnieci Somijā un Igaunijā.

"Lielās talkas" idejas autore, kuras ideja aizgūta no igauņiem, kas vides sakopšanu visas valsts mērogā pirmoreiz rīkoja 2008. gada maijā.

Kāda nozīme, pārdzīvot nozīmīgus vēstures periodus, radošam cilvēkam ir būt kopā ar savu tautu?

A. Žigure: Nevaru atbildēt citu vietā, turklāt neesmu

pārliecināta, ka mani simtprocentīgi var nosaukt par radošu cilvēku. Pirms daudziem gadiem man kāds uzņēmās Somijā teica, ka es esot savāds gadījums – kultūras cilvēks, kas stāv ar kājām uz zemes... Katrā ziņā man pašai vienmēr bijis svarīgi elpot vienu elpu ar mūsu tautu. Gan apdraudējuma laikos, gan mierīgos apstākļos. Ne jau vienīgi savas nabas kasišanai cilvēkiem dots talants radīt ko jaunu.

Esmu vienmēr uzskatījusi, ka radoša cilvēka pienākums ir dot gara spēku citiem, likt domāt par pagātnes un nākotnes sakarībām un atbalstīt tos, kuri nedroši. Varbūt arī radīt jaunu ceļu, kā to darījuši latviešu rakstnieki, zinātnieki, komponisti, mākslinieki kopš 19. gadsimta vidus un kas kul-

mināciju piedzīvoja pēc Pirmā pasaules kara un Brīvības cīņām.

Manas paaudzes laikā piepildījums bija Latvijas neatkarības atjaunošana 21. augustā pirms 35 gadiem. Šīs dienas nozīme Latvijā ir nenovērtēta un netiek pietiekami atzīmēta. Tai vajadzētu piešķirt tādu pašu svinīgumu kā 1990. gada 4. maijam, jo tikai pēc 1991. gada augusta dramatiskajām dienām mūsu valstij pilnīgi atvērtas Eiropas un visas pasaules durvis.

Šodienas Latvijā radošu un plašu nozīmē izglīto tu cilvēku loma valstī zaudējusi nozīmi un netiek pietiekami novērtēta – neraugoties uz to, ka vienīgi viņi spēj generēt jaunas idejas. Pālcis maz politiķu, kuri ieklausās, par ko domā un ko izdo-

mājuši zinātnieki un rakstnieki, mūziķi un mākslinieki, ārsti, skolotāji, inženieri, citiem vārdiem sakot, vidusšķira, kas spēj noformulēt nākotnes redzējumu. Materiālo apstākļu ziņā šie cilvēki stāv uz zema pakāpiena, un "politiskā elite" lielākoties uz viņiem skatās no augšas, jo tur materiālā atkarībā. Šaura biznesa domāšana ir tuvs redzīgas attīstības pazīme un nav derīga tautas ilglaicīgai attīstībai. Trīsdesmit piecos gados mūsu valstī radies daudz jaunu domu un ideju, kas nav atradušas pielietojumu, un tas ir žēl.

Toreiz Latvijā atgriezies no Sāmsalas. Reiz igauņu rakstnieks Jiri Tūliks, atbildot uz jautājumu, kā atšķiras salinieks no sauszemes iedzīvotāja, teica, ka saliniekam, augot un skatoties jūrā, nav robežu, bet uz sauszemes vienmēr ar tām jāreķinās...

Jiri Tūliks ar to domāja savu salu Abru, kurai apkārt ir vien jūra, un varbūt arī citas salas, bet, manuprāt, arī, piemēram, Zemgales līdzenumā domām ir kur ieskrieties un pacelties padebesos. Tāpat arī uzkāpjot Vidzemes, Kurzemes vai Latgales pakalnā. Domām nav robežu – ja galvā domas vispār ir.

Kas tagad, pēc 35 gadiem, liekas kā nozīmīga puča "mācība"?

Sakarā ar 1991. gada augusta puču, manuprāt, ir jāpiedomā par divām lietām.

Pirmkārt, jebkurā brīdī var notikt kas negaidīts, un jādomā par to, lai šāds brīdis mūsu tautu nepārsteigtu nesagatavotu, kā tas notika 1940. gada vasarā. Šim nolūkam nepieciešami tālredzīgi valsts vadītāji.

Otrkārt, ja kaut šķirbīnā paveras durvis uz brīvību un neatkarību, tas uzreiz jāizmanto – arī tam vajadzīgi gudri, zinoši, vietējo un pasaules politiku pārzinoši, tālredzīgi cilvēki – tādi, kāda bija mūsu deputātu lielākā daļa gan 1990. gada 4. maijā, gan 1991. gada 21. augustā.

Ko dari pašlaik?

Jau vairākus gadus pētu materiālus un rakstu par savu vectēvu dzejnieku Edvartu Virzu. Salīdzinot ar grāmatu "Marselīne", kas iznāca pirms 20 gadiem un stāstīja par dzejnieces Elzas Stērstes dzīvi, šis bijis laikietilpīgs process, kas vēl turpinās. Turpat pusgadsimtu Virzas vārds bija dzimtenē aizliegts un viņa darbi barbariski iznīcināti, līdz ar to kādreiz tik nozīmīgā dzejnieka dzīve nav pietiekami pētīta. Vienīgais ir viņa paša stāstījums Kopoto rakstu pirmaskara izdevumā, kas pa-

spēja iznākt vēl pirms dzejnieka nāves. Ir arī pa dažādiem periodiskiem izdevumiem un grāmatām izkailsītas laikabiedru atmiņas. Savā ziņā tagad pienācis šādam darbam pateicīgs laiks, jo arhīvi atvēruši durvis un daudz ko var atrast internetā.

Virza ilgi bija ļoti nozīmīgs gan kā dzejnieks, gan kā viens no garaspēka devējiem tautai grūtos laikos – pavisam neiespējamā situācijā, kad frontes līnija turpat divus gadus dalīja Latvijas teritoriju. Triju dzejnieku – Kārļa Skalbes, Edvarta Virzas un Jāņa Akurātera lomu – Pirmā pasaules kara un Brīvības cīņu laikā ģenerālis Balodis ir salīdzinājis ar veselas divīzijas spēku.

Viņš bija reizē monumētāls un pretrunīga personība, kura dzīve un darbs mūsu kultūras ainā joprojām izskatās izbalējis. **KZ**

■ DARBA ABC

MUDĪTE LUKSA, žurnāliste un publiciste:

"Astoņdesmito gadu beigās Anna nu nekādi nevarēja paredzēt, ka pēc neilga laika arī viņas dienas, tāpat kā steidzīgās ūdens piles, tiks ierautas plašā strauvē, lielos un dziļos ūdeņos. Kad sākās runas par to, ka Anna varētu kļūt par Latvijas Republikas vēstnieci Somijā, viņa, to nebūt nenoliedzot, atturīgi bilda: "Tas jau, tikai pateicoties manai somu valodai." Tolaik Anna šajā valstī jau bija pazīstama kā somu literatūras tulkotāja, kā abu tautu kultūras saikņu stiprinātāja. Atceroties šo laiku, Anna bilst, ka piekritusi kļūt par vēstnieci bez lielām bažām un šaubām viena iemesla dēļ: tobrīd mūsu jaunajā valstī neviens īsti nemācēja viņai izskaidrot, kas un kā būs jādara, kādi būs viņas pienākumi. Viss nāca strauji, un diplomātijas skolu vajadzēja apgūt ar pašas spēkiem, pašas prātu. Taču arī tad, ja Anna būtu zinājusi visu atbildības smagumu un dziļumu, viņa droši vien būtu izlēmusi tāpat. Jo šajā mazajā, pat traušlajā sievietē kā dzelzs atspere ir ieslēpts vēl viens spēks – griba. Griba paveikt, pārvarēt un nezaudēt. Divi portreti līdzās: dzejnieks Edvarts Virza un Anna. Tā pati spītīgā piere un zods, stingrā lūpu līnija... Dzejnieks būtu bijis priecīgs par šādu mazmeitu. Bet nesagaidāja, aizgāja debesis, gan tādējādi tiekot pasargāts no nežēlīgiem likteņa sitieniem, ko pārpārm izcieta Annas vecmāmiņa dzejniece Elza Stērste."